

ЗАКОН ЗА ЗАШТИТА И УНАПРЕДУВАЊЕ НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА И ПРИРОДАТА ПРЕЧИСТЕН ТЕКСТ¹

I. ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1

Со овој закон се уредуваат правата и должностите на Република Македонија, правните и физичките лица, во обезбедувањето услови за заштита и унапредување на животната средина и природата, заради остварување на правото на граѓаните на здрава животна средина.

Член 2

Одделни поими употребени во овој закон, го имаат следново значење:

1. Животна средина и природа е просторот со сите живи организми и природни богатства, односно природните и создадените вредности и вкупниот простор во кој човекот живее и во кој се сместени населби, добрата во општа употреба, индустриските и други објекти;
2. Заштита и унапредување на животната средина е превентивна заштита и заштита од загадување и деградација на медиумите на животната средина, заштита од осиромашување на озонската обвивка, спречување на штетната бучава, заштита од јонизирачко и нејонизирачко зрачење, користење и депонирање на отпадоци и друг вид заштита на животната средина;
3. Заштита и унапредување на природата е заштита на посебното природно богатство заради зачувување на неговата автентична состојба, како и одржливо користење на природните богатства;
4. Природни богатства се: земјиште, води, минерални сировини, растителниот и животинскиот свет;
5. Посебно природно богатство е зачуваниот дел на природата со посебни природни вредности и одлики, заради кои тој има трајно еколошко, научно, културно, образовно, здравствено, рекреативно, туристичко и друго значење, заради што како добро од општ интерес за Републиката ужива посебна заштита;
6. Катастар на загадувачи е збир на податоци за видот, количината на начинот и местото на испуштање на загадувачките супстанции во медиумите на животната средина, во кој е содржан називот на субјектите кои ги испуштаат истите;
7. Регистар на отпадни и штетни материи е каталог во кој се класирани отпадни, опасни и штетни материи, според нивниот хемиски состав и степенот на нивната опасност;

¹ Број 10-825/1 20 февруари 2003 година

8. Опасни материи се материи кои при определена количина и концентрација во медиумите на животната средина го загрозуваат животот и здравјето на луѓето и опстанокот на животните и растенијата;
9. Штетни материи се хемиски супстанции што ги менуваат природните, физичките, хемиските, биолошките и бактериолошките состави и својства, како и радиолошките особини на медиумите на животната средина;
10. Емисија е испуштање на штетните материи од изворот на емисијата во сите медиуми на животната средина;
11. Извор на емисија е место или површина од која штетните материи се испуштаат во животната средина;
12. Имисија е трансфер на загадување од изворот до рецепторот;
13. Отпадни материи се отпадоците од искористените сировини и енергенци во технолошките процеси на сите дејности и дејствија;
14. Опасен отпад е отпад што содржи супстанции кои имаат едно од овие својства: експлозивност, реактивност, запаливост, надразливост, токсичност, инфективност, канцерогеност, мутагеност, тератогеност, екотоксичност и својства на испуштање на отровни гасови преку хемиска реакција или биолошко разложување, што е утврден со листите I, II и III од Законот за ратификација на Конвенцијата за контрола на прекуграничниот промет со опасен отпад и негово складирање;
15. Мониторинг е периодично и/или континуирано следење, мерење, оценување и определување на еколошките параметри и/или нивоата на загаденост, со цел да се спречат негативните и штетните ефекти врз животната средина, а опфаќа и предвидување на можните промени во екосистемот и/или биосферата во целина;
16. Медиуми на животната средина се водата, воздухот и земјиштето;
17. Регистар на извори на емисии е збир на општи податоци за правните или физички лица кои поседуваат извор на емисии и нивната просторна разместеност;
18. Оценка на влијанието врз животната средина е вреднување на потенцијално значајните влијанија на проекти и активности и одредување на начинот за унапредување на проектите со превенција, минимизација, ублажување, ремедијација или со компензација на штетните влијанија врз животната средина и природата;
19. Проект во смисла на оценка на влијанието врз животната средина е развоен документ со кој техно-економски се анализираат планските и се дефинираат конечните решенија за користење на природните и создадените вредности и се уредува изградбата на објекти и постројки кои имаат влијание врз животната средина, природата и здравјето на луѓето и
20. Објект во смисла на оценка на влијанието врз животната средина претставува планирано или изведено проектно решение на градежно-технолошка целина (комплекс), во кој се содржат сите техничко-технолошки процеси за предвидената намена на објектот.

Член 3

Републиката учествува во финансирањето на заштитата и унапредувањето на животната средина и природата со средства од Буџетот на Републиката.

Член 4

Домашни и странски, правни и физички лица (во натамошниот текст: правни и физички лица). при вршењето на дејноста потребно е да обезбедат: рационално користење на природните богатства, финансиски средства за заштита и унапредување на животната средина и природата во рамките на инвестиционите и производствените проекти и програми и следење на влијанието на дејноста врз квалитетот на животната средина и природата.

Член 5

Поблиските услови за заштита и унапредување на животната средина и природата и здравјето на луѓето се пропишуваат со закон.

Сите природни богатства, објекти и делови на природата за кои со научни и стручни истражувања е утврдено дека имаат особено значајни природни вредности, уживаат посебна заштита, во согласност со условите, начинот и постапката пропишани со овој закон. другите закони и меѓународни конвенции и договори, кои ги склучила или на кои им пристапила Република Македонија.

Министерот за животна средина и просторно планирање со посебен акт може да забрани или ограничи ставање во промет и употреба на одделни животински и растителни видови.

Член 6

Постапката за заштита од комунални и индустриски опасни и штетни материји во производството, употребата, транспортот, прометот, складирањето, отстранувањето, неутрализирањето и депонирањето, се врши на начин и под услови да не се доведе во опасност животот и здравјето на луѓето и опстанокот на животинскиот и растителниот свет, да не се загади животната средина и природата како во процесот на функцијата, така и при појава на дефекти, во согласност со мерилата и условите утврдени со закон и меѓународните конвенции и договори кои Република Македонија ги ратификувала или им пристапила.

Член 7

Податоците за состојбата на квалитетот и појавите за загрозување на животната средина и природата се јавни.

Потрошувачот, односно корисникот на производите и услугите мора да биде известен за влијанието на тие производи, односно услуги врз животната средина и здравјето на луѓето и за мерките за заштита, преку упатство дадено со производот, истакнато на амбалажата на производот, односно на друг соодветен начин.

Член 8

Следењето на квалитетот на состојбите со заштитата и унапредувањето на животната средина и природата, се врши во рамките на информативниот систем за заштита и унапредување на животната средина и природата.

Реализација на информативниот систем од ставот 1 на овој член, во Министерството за животна средина и просторно планирање, ја врши Македонскиот информативен центар за животна средина (во натамошниот текст: Центарот).

Со информативниот систем од ставот 1 на овој член, се обезбедува особено: воспоставување база на релевантни податоци, сеопфатни, точни, јавно достапни информации за состојбата и квалитетот на медиумите на животната средина и природата, бучавата, јонизирачкото и нејонизирачкото зрачење и посебното природно богатство, врз основа на мерење и следење на состојбите и промените во животната средина и природата (мониторинг) и нивна соодветна обработка, складирање и искористување.

Во Министерството за животна средина и просторно планирање ќе се ажурираат и водат катастарите на загадувачи и загадувачки супстанции од областа на животната средина (вода, воздух, почва, отпад и друго).

Член 9

Органите на државната управа, научните и стручните организации и установи кои вршат мониторинг во животната средина и природата се должни податоците од мониторингот на животната средина и природата да ги доставуваат до Министерството за животна средина и просторно планирање.

Министерот за животна средина и просторно планирање ги пропишува видот, обемот, обликот и форматот на податоците и времето на ова доставување.

Министерството за животна средина и просторно планирање е надлежно за презентирање на официјални податоци од областа на животната средина и природата во Република Македонија.

Член 10

Јавните установи во областа на образованието (почнувајќи од основното образование), воспитанието, здравството, информирањето, културата и науката се должни, во своите програми и планови за работа, да предвидат содржини за стекнување на знаења и изградување на активен однос спрема заштитата и унапредувањето на животната средина и природата.

Член 11

За вршење на стручните работи од областа на заштитата и унапредувањето на животната средина и природата во состав на Министерството за животна средина и просторно планирање, се основа Служба за животна средина (во натамошниот текст: Служба).

Службата од ставот 1 на овој член ги врши стручните работи и стручниот надзор над заштитените посебни природни богатства, над изворите на загадување на земјиштето, водите и воздухот, предлага стручно техничко-технолошки решенија за намалување или спречување на загадувањето и

деградацијата на животната средина и природата, изготвува стручна документација од доменот на заштитата и унапредувањето на животната средина и природата, врши мерење и следење на состојбите и промените во животната средина и природата (мониторинг) и друго.

Член 12

Определени видови на стручни работи за заштита и унапредување на животната средина и природата можат да вршат и научни и стручни организации и други домашни странски и правни лица, кон се регистрирани за вршење на тие работи.

Министерот за животна средина и просторно планирање ги овластува субјектите од ставот 1 на овој член, кои ги исполнуваат следниве услови:

- 1) имаат вработено најмалку три лица со висока стручна подготовка од областа на заштитата на животната средина и природата и
- 2) имаат потребна опрема и соодветни деловни простории за вршење на дејноста.

Министерот за животна средина и просторно планирање поблиску ги пропишува видовите на стручните работи од ставот 1 на овој член и условите од ставот 2 на овој член.

Член 13

Со другите закони со кои се уредува користењето на природните богатства се обезбедува: зачувување, обновување и управување на природните богатства, заштита и непречено остварување на функцијата на посебно заштитените посебни природни богатства, биодиверзитет, заштита на екосистемите: утврдување на посебен режим на заштитата и управувањето, зачувување и користење на подрачјата на заштитените посебни природни богатства (национални паркови, резервати, извори на водоснабдување, термални и минерални извори, шуми, земјоделско земјиште, јавни зелени површини, рекреациони подрачја, бањи и друго); определување на подрачјата со загрозени посебни природни богатства (загадени подрачја, загрозени подрачја од ерозија и порои, експлоатација на минерални суровини, поплави и друго) и санација на овие подрачја, како и други работи.

II. ПРАВА И ДОЛЖНОСТИ НА РЕПУБЛИКАТА ПРАВНИТЕ И ФИЗИЧКИТЕ ЛИЦА ЗА ЗАШТИТА И УНАПРЕДУВАЊЕ НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА И ПРИРОДАТА

Член 14

Владата на Република Македонија, за оцена на состојбите и утврдување на мерките што треба да се преземат, донесува Национален акционен план за заштита на животната средина на Република Македонија.

Општините и градот Скопје, во согласност со Националниот акционен план за заштита на животната средина, донесуваат локални акциони планови за заштита и унапредување на животната средина и природата.

Член 15

Користење на природните богатства, експлоатација на минералните сировини, изградба на нови објекти, реконструкција на постојните или изведување на други работи, како и вршење на производствена дејност, домашните и странски, правни и физички лица можат да вршат под услови да не предизвикуваат оштетувања, загадувања или значителни промени на природните богатства, или биоресурси или на друг начин на деградирање на животната средина и природата над пропишаните норми.

За проекти кои можат да доведат до загадување на животната средина или претставуваат ризик за животната средина и здравјето на луѓето, инвеститорот е должен да изработи студија за оценка на влијанието врз животната средина. Студијата за оценка на влијанието врз животната средина треба да содржи оценка на влијанијата кои проектот може да ги има врз животната средина и здравјето на луѓето, како и да обезбеди заштита на животната средина и здравјето на луѓето согласно со закон.

Студијата за оценка на влијанието врз животната средина е составен дел на техничката документација на проектот и се изработува во постапката за подготовка на планираниот проект, односно пред издавање градежна дозвола или друга дозвола за проект за кој не е потребно издавање на градежна дозвола.

Министерот за животна средина и просторно планирање ги пропишува:

1) видот на проекти за кои се изготвува студија за оценка на влијанијата врз животната средина и

2) методологијата за изработка, содржината и начинот на оценка и верификација на проценетите влијанија и други прашања од значење за изработка на студијата и проверката на нејзината веродостојност.

Трошоците за изработка на студијата за оценка на влијанието врз животната средина ја сноси инвеститорот.

Член 16

Одобрение за детални геолошки, хидрогеолошки истражувања и експлоатација на минералните сировини се издава по претходна согласност од Министерството за животна средина и просторно планирање.

Член 17

Оценка на влијанието врз животната средина во прекуграничен контекст задолжително се врши за инвестиционите објекти наведени во прилогот И од Конвенцијата за оценување на влијанијата врз животната средина во прекуграничниот контекст ("Службен весник на Република Македонија број 44/99).

Постапката за оценка на влијанието врз животната средина во прекуграничен контекст ја спроведува Министерството за животна средина и просторно планирање.

Член 18

Домашно и странско, правно и физичко лице кое со користење на минерални сировини, одлагање на отпадоци, јаловина, пепел и згура и други активности, ќе деградира земјиште, е должно тоа земјиште без одлагање да започне да го рекултивира или на друг начин да го санира по

претходно изготвена техничка документација за рекултивација согласно со закон.

Домашно и странско, правно и физичко лице е должно да заврши со рекултивирањето или санирањето најмногу за три години по користењето на минералните суровини и одлагањето на јаловината, пепелот, згурата или други отпадоци во согласност со претходно изготвената техничка документација за рекултивација.

Министерството за животна средина и просторно планирање дава согласност на техничката документација за рекултивација од ставот 1 на овој член.

Член 19

Правните и физичките лица од членот 4 на овој закон се должни да водат евиденција на податоците за внесените количини на отпадни, штетни и опасни материи што ги користат при вршење на дејноста и евиденција на видот и количината на отпадните, штетните и опасните материи што ги создаваат и испуштаат во медиумите на животната средина.

Податоците од ставот 1 на овој член, субјектите се должни да ги достават до Министерството за животна средина и просторно планирање, и тоа:

- за внесените количини во рок од 24 часа од внесувањето и
- за испуштените отпадни, опасни и штетни материи во рок од 48 часа од испуштањето.

Член 20

Министерот за животна средина и просторно планирање во согласност со министерот за здравство, министерот за внатрешни работи, министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство и министерот за економија, со наредба ќе го забрани производството и прометот на одделни производи и вршење на одделни работи, на определено време или трајно, доколку со нив се загрозува животната средина и природата или здравјето на луѓето.

Член 21

Производителите на производи за широка потрошувачка, освен производителите на прехранбени производи, пијалаци и фармацевтски производи, во процесите на производството, прометот и постапување со отпадоците, треба да применуваат техники и технологии со кои се овозможува помало оптоварување на животната средина.

На производителите на такви производи, кои во споредба со други производи од истата група, помалку ја оптоваруваат животната средина, за производите им се доделува еколошка ознака.

Еколошка ознака може да се додели и на домашни и странски, правни и физички лица кои вршат услуги, кои во споредба со вршителите на услуги од иста група, во значителна мерка придонесуваат за заштита и унапредување на животната средина и природата.

Еколошката ознака ја доделува комисијата формирана од страна на министерот за животна средина и просторно планирање.

Условите и постапката за добивање на еколошката ознака, нејзиниот изглед и користењето, поблиску ги пропишува министерот за животна средина и просторно планирање.

Член 22

Министерот за животна средина и просторно планирање го пропишува начинот за доброволно учество на претпријатијата и индустрискиот сектор и секторот на услуги во системот за еколошки менаџмент и ревизија (EMAS).

Член 23

Кога при изградба или реконструкција на одделни инвестициони објекти или користење на природни богатства, или вршење на производствена дејност настане деградација или загадување на животната средина и природата над пропишаните норми, инвеститорот или правното лице е должно да престане со работа и да извршат дополнителни научни и стручни истражувања и санација, заради отстранување на причините што довеле до деградација или загадување на животната средина и природата и за тоа да го извести Министерството за животна средина и просторно планирање.

Доколку инвеститорот не постапи според ставот 1 на овој член, министерот за животна средина и просторно планирање ќе определи научна или стручна институција која ќе ги изврши потребните истражувања, како и правно лице за вршење на санација.

Трошоците за научните и стручните истражувања и санацијата од ставот 2 на овој член, паѓаат на товар на инвеститорот или правното лице од ставот 1 на овој член.

Член 24

Се забранува фрлање или депонирање било какви отпадоци, надвор од определените места за таа намена.

Правните лица кои стопанисуваат со депониите за отпад, се должни по исполнувањето на капацитетот на депонијата, задолжително да извршат рекултивација на просторот на депонијата врз основа на проект.

Член 25

Забранет е увоз на отпадни, опасни, штетни и радиоактивни отпадни материји и нивно испуштање, чување, употреба и депонирање на територијата на Република Македонија.

Министерството за животна средина и просторно планирање, со посебни акти, определува кој вид и количина на отпадни или недоискористени материји од технолошките процеси, дејности и дејствија, кои служат како секундарни суровини и друго, ќе можат да се увезуваат освен радиоактивните материји.

Забрането е да се произведуваат и увезуваат биолошки неразградливите супстанции за производство на детергенти и пестициди што содржат полифосфати и производи што ги содржат тие супстанции.

Забрането е да се увезуваат технологии, технолошки линии и лиценци кои во земјите извознички веќе се забранети од еколошки причини. Формата и содржината на обрасците потребни за прекугранично пренесување на опасен отпад ги објавува министерот за животна средина и просторно планирање.

Член 26

За увоз на технологии или технолошки линии, во Република Македонија до Министерството за животна средина и просторно планирање се приложува соодветна документација која ќе потврди дека увезената технологија или технолошка линија не е забранета во земјата производител и земјата извозник.

Член 27

Министерот за животна средина и просторно планирање ги пропишува супстанциите кои содржат опасни и штетни материи на кои им се забранува увоз, производство или користење во Република Македонија.

Член 28

Уреди што служат за пречистување на загаден воздух, загадени води, спречување на загадувањето на земјиштето и на штетната бучава и други уреди што служат за заштита и унапредување на животната средина и природата, за кои не се пропишани стандарди во Република Македонија, можат да се употребуваат ако нивната ефикасност за соодветните намени и цели е утврдена од овластена домашна или странска стручна или научна организација и ги исполнува стандардите на меѓународната организација за стандардизација (ISO) стандардите. Организацијата од ставот 1 на овој член ја определува министерот за животна средина и просторно планирање.

Член 29

За определување на карактеристиките и влијанието на загадување, врз квалитетот на воздухот, водите и земјиштето и посебно заштитените посебни природни богатства и нивно аналитичко прикажување, правните и физичките лица се должни на изготвувачот на катастарот на загадувачите и регистарот на отпадни и штетни материи, да ги достават потребните податоци.

Министерот за животна средина и просторно планирање ги утврдува формата и содржината на катастарот на загадувачите на воздухот, водите, заштитените посебни природни богатства, загаденоста и деградираноста на земјиштето и регистарот на отпадни, опасни и штетни материи.

Министерството за животна средина и просторно планирање изготвува катастар на загадувачите на воздухот, водите, заштитените посебни природни богатства, загаденоста и деградираноста на земјиштето, регистар на отпадни, опасни и штетни материи и регистар на биолошка разновидност, на ниво на Република Македонија.

Катастарот и регистарот од ставот 3 на овој член можат да ги изготвуваат и правни лица, кои се регистрирани за таа дејност, со решение за овластување од министерот за животна средина и просторно планирање.

Член 30

Правните и физичките лица кои имаат извори што вршат загадување на животната средина и природата, особено оние кои се регистрирани како загадувачи со катастарот на загадувачите и регистарот на отпадни и штетни материји, се должни да изготват и да достават до Министерството за животна средина и просторно планирање еколошко-технолошки проекти со анализа на изворите на загадување и решенија за намалување и доведување на загадувањето во рамките на максимално дозволените концентрации и количества на штетни супстанции, согласно со закон.

Еколошко-технолошките проекти од ставот 1 на овој член, правните и физичките лица се должни да ги реализираат во рок од пет години од нивното изготвување.

Правните и физичките лица кои имаат извори на загадување на воздухот, водите и земјиштето, на бучавата и јонизирачкото и нејонизирачкото зрачење се должни да ги извршуваат со закон пропишаните мерки, нормативи и стандарди за заштита и унапредување на животната средина и природата, да го следат влијанието на изворот на загадување врз квалитетот на животната средина и природата и да водат евиденција на резултатите од извршените мерења.

Податоците за евиденција од ставот 3 на овој член правните и физички лица се должни да ги доставуваат до Министерството за животна средина и просторно планирање за секој месец посебно во рок од пет дена по завршувањето на месецот.

Член 31

Врз основа на доставените еколошко-технолошки проекти од членот 30 на овој закон, Министерството за животна средина и просторно планирање издава решение за интегрирано спречување и контрола на загадувањето, со кое позитивно се вреднуваат еколошко-технолошките проекти и е услов за започнување и вршење на дејноста, како и за менување на условите за вршење на дејноста.

Член 32

Континуирано мерење и следење на промените и состојбите на квалитетот на воздухот, водата и земјиштето, заштитените посебни природни богатства, како и на нивото на бучавата, јонизирачкото и нејонизирачкото зрачење и друг вид промени и состојби во животната средина на ниво на Република Македонија, врши Министерството за животна средина и просторно планирање (мониторинг).

Мерење и следење на промените и состојбите од ставот 1 на овој член вршат и научни стручни организации што се регистрирани за работите на заштитата и унапредувањето на животната средина и природата, овластени од министерот за животна средина и просторно планирање и

истите се должни податоците веднаш да ги достават до Министерството за животна средина и просторно планирање.

Видот на мониторингот, методологијата и параметрите за мерење и следење на промените и состојбите на квалитетот на земјиштето, водите и воздухот, заштитените посебни природни богатства како и на нивото на бучавата, јонизирачкото и нејонизирачкото зрачење ќе ги утврди министерот за животна средина и просторно планирање.

Член 33

Заштитените посебни природни богатства можат да се користат и да се стават во промет, согласно со закон.

Министерот за животна средина и просторно планирање со посебни акти може да стави под заштита и да определи посебен режим на користење, постапување и промет со одредени видови диви животни и растенија.

Член 34

Домашните и странски, правни и физички лица, кои управуваат со заштитените посебни природни богатства, се должни да изготват и да водат регистри на природните реткости, да изготват програма за нивна заштита и да ги достават до Министерството за животна средина и просторно планирање.

Член 35

Се забранува извоз и увоз на заштитени диви животни и растенија.

За научно- истражувачки цели, размена, изложување и слично, дозволен е увоз и извоз на одделни заштитени диви животни и растенија од ставот 1 на овој член, врз селективна основа и ограничен број, со претходно издадена дозвола од Министерството за животна средина и просторно планирање.

Министерот за животна средина и просторно планирање со посебен акт ја пропишува содржината и формата на документацијата која се поднесува заедно со барањето за издавање на дозволи за увоз, извоз и транзит на заштитени диви животни и растенија.

Член 36

Се забранува употреба и користење на опрема, уреди и апарати кои произведуваат бучава која ги надминува со закон дозволените вредности.

Член 37

Правно лице корисник или сопственик на опрема, уреди и апарати што претставуваат извори на јонизирачко и нејонизирачко зрачење, е должно при нивна употреба да обезбеди соодветни заштитни мерки и стручен кадар и да врши времено складирање на радиоактивни отпадоци на места определени за таа намена, согласно со закон.

Мерките за заштита од ставот 1 на овој член мора да бидат во согласност со големината на радиоактивниот ризик и да опфаќаат: обука на луѓето, мерки за ограничување на изложувањето на зрачење, организација на работата, физикална и медицинска контрола и чување на соодветни

податоци за извори со јонизирачко зрачење и за изложеност на луѓето на зрачење, под услови и на начин утврдени со закон.

III. ФИНАНСИРАЊЕ

Член 38

За обезбедување на финансиски средства, за поттикнување на превентивни и преземање на санациони мерки за заштита и унапредување на животната средина и природата, се основа Фонд за заштита и унапредување на животната средина и природата во состав на Министерството за животна средина и просторно планирање.

Фондот за заштита и унапредување на животната средина и природата има својство на правно лице.

Член 39

Користењето на средствата ќе се врши врз основа на Буџетот на Фондот кој, на предлог на директорот на Фондот, го утврдува Владата на Република Македонија, а го донесува Собранието на Република Македонија, согласно со Националниот акционен план за заштита на животната средина. Приходите на Буџетот се обезбедуваат од донации, надоместоци, еко- даноци, такси, казни, кредити и друго.

Средства за заштита и унапредување на животната средина и природата, кои се приход на Фондот, се обезбедуваат и од надоместоците кои ќе се плаќаат при регистрација на моторни возила и пловни објекти, во висина од 4% од основното осигурување, а за возилата со уреди за прочистување на отпадните гасови- катализатор 2% од основното осигурување, како и од изречените казни за сторените прекршоци.

Член 40

Правни и физички лица кои според катастарот на загадувачите на воздухот, водите, заштитените посебни природни богатства, загаденоста и деградираноста на земјиштето и регистарот на отпадни и штетни материји, имаат извори што вршат загадување на животната средина и природата обезбедуваат средства што се наменети за заштита и унапредување на животната средина и природата во вид на "еко данок" утврден со закон.

Субјектите од ставот 1 на овој член, еколошкиот данок ќе го плаќаат се додека не го доведат загадувањето во рамките на максимално дозволените концентрации и количество на штетни супстанции.

IV. НАДЗОР

Член 41

Надзор над примената на овој закон и прописите донесени врз основа на овој закон врши Министерството за животна средина и просторно планирање.

Инспекциски надзор над примената на техничко- технолошките мерки за заштита на воздухот и водите од загадување, заштитените посебни природни богатства, земјиштето од деградирање и загадување, штетна бучава и заштита од отпадни материји и од јоинзирачки и нејонизирачки зрачења врши Државниот инспекторат за животна средина, како орган во состав на Министерството надлежно за работите на животната средина.

Член 42

Државниот инспекторат од членот 41 став 2 на овој закон, го сочинуваат директор и инспектори за животна средина (во натамошниот текст: инспектори).

Инспектори во Државниот инспекторат за животна средина можат да бидат лица од следниве професии: дипломиран инженер за заштита на животната средина, дипломиран машински инженер, дипломиран инженер за заштита при работа, дипломиран инженер- технолог, дипломиран инженер- металург, дипломиран рударски инженер, дипломиран инженер- хемичар, дипломиран метеоролог, доктор по медицина, дипломиран географ, дипломиран градежен инженер, дипломиран биолог, дипломиран геолог, дипломиран инженер- агроном, дипломиран шумарски инженер, дипломиран електроинженер, дипломиран инженер физичар, дипломиран инженер архитект и дипломиран инженер по хортикултура.

Член 43

Инспекторите од членот 42 на овој закон имаат легитимација чиј образец и начин на издавање го пропишува министерот за животна средина и просторно планирање.

Член 44

Во вршење надзор над примената на мерките за заштита на воздухот од загадување, инспекторот е овластен и должен да утврди дали:

1. Загадувачот има обезбедено услови, загадувањето да биде сведено во пропишаните граници, согласно со техничко- технолошките стандарди за опремата и технологијата и законските нормативи;
2. Во случај на пречекорување на граничните вредности на емисијата и имисијата, загадувачот ги има преземено потребните техничко- технолошки мерки;
3. Загадувачот ги има обезбедено пропишаните мерења на емисијата и дали води евиденција за извршените мерења;
4. Уредите за пречистување функционираат според пропишаните технички стандарди;
5. Правното и физичкото лице има изготвено еколошко- технички проекти и дали ги реализира;
6. Правните и физички лица од членот 19 на овој закон редовно, во предвидениот рок, доставуваат извештаи и податоци на Министерството за животна средина и просторно планирање и Центарот;
7. Исправност на мониторинг системите и
8. Утврдува и други состојби од неговата надлежност.

Член 45

Во вршење надзор над примената на мерките за заштита на водите од загадување, инспекторот е овластен и должен да утврди дали:

- 1.Имателот, односно корисникот на изворот на загадување има обезбедено услови, загадувањето да биде сведено во пропишаните граници;
- 2.Во случај на пречекорување на пропишаните вредности на штетни материји во отпадните технолошки и санитарни води или зголемена температура на техничките води имателот, односно корисникот ги има преземено предвидените техничко- технолошки мерки;
- 3.Имателот, односно корисникот ги има обезбедено пропишаните мерења на квалитетот на отпадните води пред нивното испуштање во природните реципиенти (реки, езера, земјиште);
- 4.Правните и физичките лица од членот 19 на овој закон редовно во предвидениот рок, доставуваат извештаи и податоци на Министерството за животна средина и просторно планирање и Центарот;
- 5.Правното и физичкото лице има еколошко- технолошки проекти и дали ги реализира;
- 6.Исправноста на мониторинг системите и
- 7.Утврдува и други состојби од неговата надлежност.

Член 46

Во вршење надзор над примената на мерките за заштита на земјиштето од загадување, ерозија и пренамена, инспекторот е овластен и должен да утврди дали:

- 1.Се преземени мерки загадувањето, ерозијата и пренамената на земјиштето да бидат сведени во пропишаните граници;
- 2.Во случаи на пречекорување на загадување, ерозија и пренамена на земјиштето се преземени соодветни биотехнички мерки;
- 3.Се почнуваат пропишаните проекти за рекултивирање на земјиштето;
- 4.Правното и физичкото лице има изготвено еколошко- технолошки проекти и дали ги реализира;
- 5.Исправност на мониторинг системите и
- 6.Утврдува и други состојби од неговата надлежност.

Член 47

Во вршење надзор над примената на мерките за заштита од штетна бучава, инспекторот е овластен и должен да утврди дали:

- 1.Имателот, односно корисникот на изворот на бучава има обезбедено услови бучавата да биде сведена во пропишаните граници;
- 2.Во случаи кога престанале околностите под кои било дозволено поголемо ниво на бучава, се намалила бучавата;
- 3.Сопственикот на изворот на бучавата ги има преземено предвидените техничко- технолошки мерки за сведување на бучавата во пропишаните граници за соодветната опрема и технологија, како и за средината во која човекот престојува;
- 4.Уредите за мерење на бучавата, функционираат според пропишаните норми:

5. Правното и физичкото лице има изготвено еколошко-технолошки проекти и дали ги реализира;
6. Исправност на мониторинг системите и
7. Утврдува и други состојби од неговата надлежност.

Член 48

Во вршење надзор над примената на мерките за заштита на посебно заштитените посебни природни богатства и биоресурсите, инспекторот е овластен и должен да утврди дали:

1. Заштитата на растителниот и животинскиот свет и заштитените посебни природни богатства, се врши под услови и на начин пропишани со закон;
2. Катастарот на заштитените посебни природни богатства, се води по пропишаната методологија и дали податоците од катастарот се доставуваат до надлежниот орган на управата;
3. Се донесени и дали се извршуваат програмите за заштита и развој на заштитените посебни природни богатства и годишните планови за нивно спроведување;
4. Заштитените движни природни добра се извезуваат, реизвезуваат и увезуваат со претходна дозвола издадена од Министерството за животна средина и просторно планирање и
5. Утврдува и други состојби од неговата надлежност.

Член 49

Во вршење надзор над примената на мерките за заштита од јонизирачко и нејонизирачко зрачење, инспекторот е овластен и должен да утврди дали:

1. Имателот, односно корисникот на изворот со јонизирачко и нејонизирачко зрачење има обезбедено услови зрачењето да биде сведено во пропишаните граници.
2. Во случај на пречекорување на пропишаните гранични вредности ги има преземено предвидените мерки;
3. Ги има обезбедено пропишаните мерки и контроли;
4. Води евиденција на мерењата на јонизирачкото и нејонизирачкото зрачење;
5. Правното и физичкото лице има изготвено еколошко-технолошки проекти и дали ги реализира;
6. Исправност на мониторинг системите и
7. Утврдува и други состојби од неговата надлежност.

Член 50

Во вршење надзор над примената на мерките за уредување на просторот, инспекторот е овластен и должен да утврди дали:

1. Просторот се користи, уредува и одржува согласно со пропишаните услови и проекти;
1. Собирањето, транспортирањето и депонирањето на технолошкиот, опасниот и посебниот отпад од правните и физичките лица, се врши во согласност со закон;
3. Со индустриските отпадоци и отпадоците од други извори, се постапува согласно со пропишаните услови;

4. Правното и физичкото лице ги има определено и дали ги спроведува мерките за заштита на просторот во согласност со овој закон;
5. Правното и физичкото лице има изготвено еколошко-технолошки проекти и дали ги реализира и
6. Утврдува и други состојби од неговата надлежност.

Член 51

Во вршењето на работите, инспекторот е овластен:

1. Да нареди во определен рок да се отстранат штетните последици што настанале со загадувањето или деградацијата на животната средина и природата и доведување во претходна состојба;
2. Да забрани работа на правни и физички лица поради штетни дејствија со кои се врши загадување или деградација на животната средина и природата, без оглед на тоа дали за дејноста имаат или немаат соодветни одобренија и согласности пропишани со закон;
3. Да забрана работа и употреба и да запечати работни простории, опрема, апарати и уреди кои вршат штетни дејствија и кои не ги исполнуваат пропишаните услови;
4. Привремено да одземе опрема, уреди и апарати што претставуваат извори на загадување или деградација на животната средина и природата, се до отстранување на недостатоците, односно до конечната одлука на надлежниот суд и
5. Да определи пократок рок за рекултивација во рамките на рокот утврден со членот 18 на овој закон.

Инспекторот учествува во вршењето на техничкиот преглед на инвестициони објекти од аспект на заштитата на животната средина и природата.

Член 52

Правните и физичките лица кои вршат дејност се должни да овозможат непречено вршење на инспекцискиот надзор, како и да даваат вистинити и точни податоци, информации, мостри и други материјали на барање на инспекторот без надоместок.

Член 53

Трошоците за работите извршени надвор од управната постапка по барање на странката, паѓаат на товар на странката.

Министерот за животна средина и просторно планирање ги пропишува трошоците од ставот 1 на овој член.

Средствата од ставот 1 на овој член се уплатуваат на посебна сметка за сопствени приходи на Министерството за животна средина и просторно планирање.

Член 54

Инспекторите за преземените дејствија донесуваат решенија.

Против решението на инспекторот може да се поднесе жалба до Комисијата за решавање во управна постапка во втор степен од областа на транспортот и врските и животната средина (транспортот и врските,

урбанизмот и градежништвото и просторното планирање), во рок од осум дена од денот на приемот на решението.
Жалбата од ставот 2 на овој член не го одлага извршувањето на решението.

V. КАЗНЕНИ ОДРЕДБИ

Член 55

Со парична казна од 200.000 до 300.000 денари ќе се казни за прекршок правното лице, ако:

- 1) при користење на природните богатства, експлоатација на минерални сировини, изградба на нови објекти, реконструкција на постојни, производство или изведување на други работи, предизвикува оштетувања или други промени на природните богатства и биоресурси, или на друг начин ја деградира и ја загадува животната средина и природата над пропишаните норми и со техничката документација и реализација на истата, не обезбеди заштита на животната средина и природата (член 15 ставови 1 и 2);
- 2) со користење на минерални сировини, одлагање на отпадоци, јаловина, пепел и згура и други активности, деградира земјиште и истото не го рекултивира или на друг начин санира по Проектот за рекултивација (член 18);
- 3) не води евиденција на податоците за внесените количини на штетни и опасни материји што ги користат при вршење на дејноста, како и видот и количината на отпадните, штетните и опасните материји што ги создава и испушта во медиумите на животната средина и податоците не ги доставува до Министерството за животна средина и просторно планирање (член 19);
- 4) произведува и пушти во промет одделни производи и врши одделни работи со кои се загрозува животната средина и покрај забраната на министерот за животна средина и просторно планирање (член 20);
- 5) рекламира и етикетира и пушти во промет производ, означен со еколошка ознака, кој не е во согласност со начините и критериумите определени од министерот за животна средина и просторно планирање (член 21);
- 6) не престане со работа, не изврши дополнителни научни и стручни истражувања и не го извести Министерството за животна средина и просторно планирање, заради отстранување на причините што довеле до деградација, или, загадување на животната средина и природата (член 23 став 1);
- 7) фрла или депонира технолошки опасен и посебен отпад надвор од определените места за таа намена (член 24 став 1);
- 8) не изврши рекултивација на просторот на депонијата врз основа на проект (член 24 став 2);
- 9) увезе отпадни, опасни, штетни и радиоактивни материји и истите ги испушта, чува, употребува и депонира (член 25 став 1);

10) увезе технологии, технолошки линии, лиценци и супстанции кои во земјата производител или земјата извозник веќе се забранети од еколошки причини (член 25 став 4);

11) увезе или произведува супстанции кои се на листа на супстанции кои содржат опасни и штетни материји на кои им е забранет увоз, производство или користење во Република Македонија (член 21);

12) на изготвувачот не ги достави потребните податоци за изготвување на катастарот на загадувачите на воздухот, водите, заштитеното посебно природно богатство, загаденоста и деградираноста на земјиштето и регистарот на отпадни и штетни материји (член 29);

13) не изготви и достави до Министерството за животна средина и просторно планирање еколошко- технолошки проекти и не ги извршува со закон пропишаните мерки, нормативи и стандарди за заштита на животната средина и природата и не го следи влијанието на изворот на загадувањето врз квалитетот на животната средина и природата и не води евиденција на резултатите од извршените мерења (член 30);

14) стручните организации не ги достават податоците до Министерството за животна средина и просторно планирање (член 32 став 2);

15) се користат или се ставаат во промет заштитени биоресурси и објекти на природата без одобрение (член 33);

16) правните лица не изготват и достават регистар и програма за заштитеното посебно природно богатство (член 34);

17) употребува и користи опрема, уреди и апарати кои произведуваат бучава која ги надминува со закон дозволените вредности (член 36) и

18) при користење на опрема, уреди и апарати што претставуваат извори на јонизирачко и нејонизирачко зрачење не обезбедил соодветни заштитни мерки и стручен кадар и вршел депонирање на радиоактивни отпадоци надвор од места определени за таа намена (член 37 став 1).

Со парична казна од 30.000 до 50.000 денари ќе се казни одговорното лице во правното лице за дејството од ставот 1 на овој член.

За дејството од ставот 1 на овој член на правното лице ќе се изрече мерка за безбедност забрана за вршење на определена дејност во траење од шест месеци до пет години.

За дејството од ставот 2 на овој член на одговорното лице во правното лице, покрај парична казна ќе се изрече и мерка на безбедност забрана за вршење на професија, дејност или должност во траење од три месеци до една година.

Член 56

Со парична казна од 10.000 до 30.000 денари ќе се казни за прекршок физичко лице кое врши регистрирана дејност ако постапи спротивно на одредбите на членовите 15 став 1, 18 став 1, 19 став 1, 23 став 1 и 30 од овој закон.

Член 57

Со парична казна од 5.000 до 30.000 денари ќе се казни за прекршок одговорното лице во правното лице, односно во организацијата, ако:

- 1) регистарот на заштитените делови на природата и објекти на природата и документацијата што се чува во регистарот не ги води на пропишаниот начин и не го достави до надлежниот орган (член 34) и
- 2) не донесе програма во согласност со одредбите од овој закон (член 34).

Член 58

Со парична казна од 5.000 денари ќе се казни за прекршок на лице место (мандатна казна) и физичко лице, ако:

- 1) не постапи по налог на чувар на заштитено природно богатство, согласно со неговите овластувања или му пречи во вршењето на неговите овластувања;
- 2) фрла или депонира каков било отпад надвор од определеното место за таа намена. Доколку на лице место се затече лице кое од возило растовара отпадни материји надвор од определено место за таа намена, возилото времено се одзема и се покренува постапка пред надлежниот орган (член 24 став 1);
- 3) не покаже важечки документ за идентификација, даде невистинити и непотполни податоци за себе или друго лице, или на друг начин одбие да се легитимира и
- 4) за дејствијата од точката 2 на овој член, покрај инспекторите од членот 42, право и обврска за казнување има и работник на Министерството за внатрешни работи, надлежен за јавен ред и мир.

Во случај кога граѓанинот нема да ја плати мандатната казна на лице место, надлежниот инспектор врз основа на свој наод или по пријава на работникот на Министерството за внатрешни работи надлежен за одржување на ред и мир, чувар на национален парк, односно друго лице овластено да чува заштитено природно добро поднесува прекршочна пријава.

Член 59

Со парична казна од 3.000 денари на лице место (мандатна казна) ќе се казни за прекршок граѓанин, ако на подрачјето на заштитен дел на природата:

- 1) паркира и вози возило надвор од определено место во заштитено посебно природно богатство и во зелени површини;
- 2) пали оган надвор од дозволеното место;
- 3) фрла отпадоци надвор од определеното место;
- 4) се движи во забранети зони;
- 5) мие возило покрај и во реките и езерата;
- 6) ги оштетува знаците за обележување или известување;
- 7) испушта моторни и трансформаторски масла на земјиште и во секундарна атмосферска или фекална канализациона мрежа и одводи на отпадни води, реки и езера;
- 8) бере или собира заштитени растителни или животински видови или крши дрвја и грмушки;
- 9) напасува добиток во заштитени делови на природата;
- 10) внесува опасни уреди, направи или опасни материји со кои може да се загрози заштитениот дел или објект на природата и

11) остава хаварисани возила или делови од возила.

Казните од ставот 1 на овој член ги наплатува на лице место (мандатно) инспектор за заштита на животната средина кој врши надзор над примената на мерките за заштита на заштитените природни добра, работник на Министерството за внатрешни работи надлежен за одржување на ред и мир, чувар на национален парк, односно друго лице овластено да чува заштитено природно добро.

Во случај кога граѓанинот нема да ја плати мандатната казна на лице место, надлежниот инспектор врз основа на свој наод или по пријава на работникот на Министерството за внатрешни работи надлежен за одржување на ред и мир, чувар на национален парк, односно друго лице овластено да чува заштитено природно добро, поднесува прекршочна пријава.

Член 60

Со парична казна од 50.000 до 150.000 денари за прекршок ќе се казни правно лице ако:

1) на подрачје на заштитен дел на природата не ги спроведе мерките за заштита и користење на шумите и шумското земјиште кои се определени со шумска основа и програмата за заштита и развој на националниот парк;

2) заштитеното природно добро и неговите граници не ги обележи на пропишан начин;

3) собира диви животински и растителни видови, семе, плодови, јајца и други пониски развојни облици заради експлоатација, односно ставање во промет спротивно на прописите и

4) не овозможи, односно го спречува вршењето на инспекцискиот надзор или одбие да се легитимира, или не ги даде потребните информации, податоци, документи за лична идентификација и друга документација, мостри и материјали.

За прекршок од ставот 1 на овој член, ќе се казни и одговорното лице во правното лице со парична казна од 10.000 до 50.000 денари.

За прекршок од ставот 1 на овој член ќе се казни и физичко лице со парична казна од 20.000 до 50.000 денари.

Член 61

За кривични дела против животната средина, определени со Кривичниот законик, инспекторите, работникот на Министерството за внатрешни работи надлежен за одржување на ред и мир, чувар на национален парк, друго овластено лице и граѓанин, поднесуваат кривична пријава до надлежен орган.

VI. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 62

Правните лица кои имаат извори што вршат загадување на животната средина и природата, се должни во рок од една година од влегувањето во сила на овој закон, да ги достават потребните податоци на изготвувачот на

катастарот на загадувачите на воздухот, водите, заштитените посебни природни богатства, загаденоста и дефацираноста на земјиштето и регистарот на отпадните и штетни материји.

Член 63

Правните и физичките лица кои имаат извори што вршат загадување на животната средина и природата, се должни во рок од една година од влегувањето во сила на овој закон да изготват еколошко-технолошки проекти со анализа на изворите на загадување и решенија за намалување и доведување на загадувањето во рамките на максимално дозволените концентрации и количества на штетни супстанции согласно со стандардите на постојната опрема и технологија.

Член 64

Републичкиот завод за заштита на природните реткости продолжува со работа како Завод за животна средина.

Член 65

Владата на Република Македонија во рок од една година од денот на влегувањето во сила на овој закон ќе ги донесе Програмата за развој на информативниот систем за заштита на животната средина и Националниот акционен план за заштита на животната средина.

Член 66

Фондот за заштита и унапредување на животната средина и природа ќе отпочне со работа во рок од шест месеци од денот на влегувањето во сила на овој закон.

До отпочнувањето со работа на Фондот од ставот 1 на овој член, средствата за заштита и унапредување на животната средина и природата ќе се уплатуваат во Буџетот на Република Македонија.

Член 67

Поблиски прописи за извршување на овој закон, ќе се донесат во рок од една година од влегувањето во сила на овој закон.

Член 68

Со денот на влегувањето во сила на овој закон престануваат да важат одредбите на Законот за заштита на природните реткости ("Службен весник на СРМ" бр. 41/73, 42/76, 10/90 и "Службен весник на Република Македонија" број 62/93), што се однесуваат на Републичкиот завод за природните реткости.

Член 69

Домашните и странски, правни и физички лица кои добиле овластувања за вршење на определени видови на стручни работи од областа на заштитата и унапредувањето на животната средина и природата, пред влегувањето во сила на овој закон, должни се да ги усогласат своите овластувања членот 12 од овој закон, во рок од шест месеци од денот на неговото донесување.